

Művészetek és rekreáció / Arts and recreation

ÖSSZEFOGLALÁS:

A művészeti nevelés oktatói munka és a lifelong learning eszköze. A felnövekvő generációknak a folyamatosan bővülő kulturális emlékeink megismertetése, míg az idősebb generációknak a nem-formális tanulás, szabadidő-eltöltés színesítéseként jelenhet meg. Röviden áttekintjük a művészetek rendszerét, a rekreációs lehetőségeket és hatásokat.

Kulcsszavak: művészet, rekreáció, élmények, hatások, nem-formális tanulás

ABSTRACT: Art education is a formal and non-formal tool, aiming lifelong learning. It can appear as familiarization of our continuously expanding cultural diversity for the rising generation, whereas as coloring of non-formal education and leisure activities for the elder ones. In this study you can get an overview of the arts, just like of the applicability in recreation and the effects. **Keywords:** arts, recreation, experience, effects, non-formal education

Szerző / rovatvezető:

DR. MAGYAR MÁRTON

Munkahelye: ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
Beosztás: adjunktus
Levelezési cím: 1117 Budapest, Bogdánfy u. 10/B.
magyar.marton@ppk.elte.hu
Érdeklődési kör: animáció, turizmus, zene, tánc, úszás
Fotó: Hámosi Zsófia

Bevezetés

Régi korok vs. új felfogások, ismert és kevésbé ismert alkotások, „magasművészet” vs. tömegkultúra. Hasonló kifejezésekkel találkozhatunk, amikor a művészet szóba kerül. Megéri ellátogatni egy művészeti létesítménybe? Adhat számunkra új élményeket? A cikk erre is próbál választ adni.

Módszerek

Hazai és külföldi szakirodalmak feldolgozásával betekintést adunk a művészeti rekreáció rendszerébe, különböző életkori célcsoportokra fókuszálva.

Eredmények

A művészet egyidős az emberiséggel, már a barlangrajzok is műalkotásokként értelmezhetők. Ugyanúgy művészeti produktumok, mint a legnagyobb géniuszok alkotásai vagy a kortárs remek.

A művészeti rekreáció a kulturális rekreáció alrendszere (Fritz, 2015).

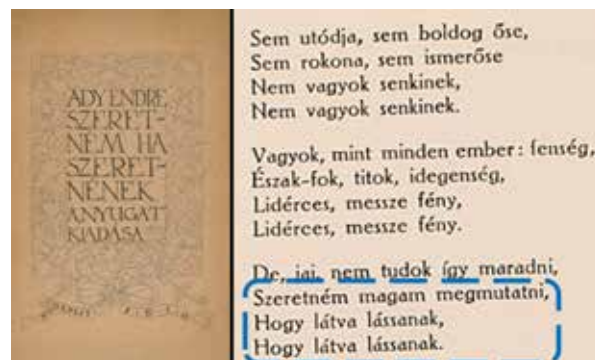
A művészet definiálása nem egyszerű, számos ága, csoportosítási rendszere létezik.

Az **alkalmazott** vizuális művészetek az élet külső tárgyi-környezeti összetevőikhez kötődnek, mint az ipar-, nép-, építőművészet, ám ide tartozik még pl. a lakberendezés, divattervezés, grafika, dizájn, a kert- és településrendezés is. Az **autonóm** művészetek (mint festészet, szobrászat, fotóművészet, body art vagy a performansz és a heppening) az élet belső-szellemi összetevőikhez kapcsolódnak (Sándor, é. n.).

Az **alkotóművészet** önmagáért van, közvetlen gyakorlati funkciója nincs. Kreatív ötletek alapján megvalósult folyamatokkal új műveket eredményeznek: képzőművészet, írói tevékenység, zeneszerzés, színházi rendezés, táncelőadások koreografálása (Beke, 2002).

Ezek az önkifejezés sajátos eszközei. Az alkotó mindig a művészet nyelvvel fejezi ki érzéseit, vágyait, és a világról alkotott képét úgy formálja meg, ahogyan azt addig még soha. Tit-

koltabban, nyíltabban, szerényebben vagy hársányabban, de mindig valamilyen közönségnek (vájtfülű elit, alternatív befogadók, nagyközönség) készül sokféle műfajban. A produktumok mögött ott áll a magát megmutatni kívánó alkotó.

1. ábra
Részlet Ady Endre: Szeretném, ha szeretnének című verséből (1910)
Detail of the poem I'd Love to Be Loved, by Endre Ady (1910)

Térbeli (építészet, szobrászat, fotózás, festészet) és **időbeli** (irodalom, film, zene) alkotások léteznek. Utóbbiaknál az idő előrehaladásával bontakozik ki a cselekmény, a sorrendiségnek fontos szerepe van. Átfedés van közöttük: pl. egy színdarabnál térbeli a színpad, a gizehi piramisok sorrendisége időbeli elem (Tóta, 2010).

Az igazi remek örök érvényűek, hatásuk túlmutat a létrehozó földi létén. A művek értelmezése vagy félremagyarázása sem függ a létrehozó szándékától, ez a befogadása során válik egyedivé.

Platformjaik lehetnek: nyomtatott/elektronikus média, színházi-, előadó- vagy hangversenyterem, klubhelyiségek, romkocsmák, kultúrintézmények, múzeumok, galériák, aukciók, de akár nyilvános helyek, utcák, terek is (pl. graffitik). Egy részüknek befogadása a hallgatók, olvasók időbeosztásától függ, míg mások helyhez kötöttek, korlátozott tér- és időkeretekben.

Az egyes művészeti ágak nyelvhez nem köthető műfajai elviekben bárki számára korláto-

Szerző:

FAZAKAS RÉKA

Műcsarnok
Beosztás: kurátor
Levelezési cím: 1146 Budapest, Dózsa György út 37.
fazakas.reka.eszter@gmail.com
Érdeklődési kör: kortárs képzőművészet, kortárs irodalom, utazás, természetjárás
Fotó: Belicza László Gábor

Szerző:

DR. SZABÓ ZOLTÁN

Pannon Egyetem Georgikon Kar Gazdaságmódszertani Tanszék Területfejlesztési és Menedzsment Csoport
Beosztás: egyetemi adjunktus
Levelezési cím: 8360 Keszthely, Deák Ferenc utca 16.
szabo.zoltan@georgikon.hu

zás nélkül hozzáférhető. Befogadásuk mint (*inter*)aktív szellemi rekreációs tevékenység formális és nem-formális tanulás-tanítási környezetben is megjelenhet. Közönségi térbe kimozdulás és a hétköznaphoz nem köthető élmény megélése önmagában rekreáció. Az élményt, szellemi elmélyülést fokozza a látottak és hallottak hatása: megérinthetik lelkünket, elgondolkodtathatnak. Egyes esetekben az aktív befogadás mozgással is járhat.

A klasszikus képzőművészeti műfajok (*festészet, szobrászat, grafika*), fotó, videó és performansz megtekintése, értő befogadása aktív jelenlétet és interakciót feltételez. Ám egyetérthetünk Grudl-Turival (2014) abban, hogy a művészeti alkotások megtekintése sok esetben megmaradhat csak az „unalomúzás” szintjén is akkor, ha nem nyitunk a művészet sajátos nyelvének megértése felé.

A „mit akar a művész kifejezni” kérdésre nem kell, sőt talán hiba válaszolni. Ahogy a mű értelmezése nem függ a művésztől, úgy a befogadó egyedi értése sem változtat a mű értéken. A kulcs: mit akar, mit képes felfogni a befogadó abból a vizuális nyelvből, amit a műalkotás közvetít. Segíthet a vezető, ám hátrálthatja is ezt, mivel minden értelmezés egyben markáns iránymutatás is, egyfajta lekerékítés, a befogadói szabadság korlátozása.

A tárlatvezetés és a művészeti interaktív foglalkozások (*múzeumpedagógia, felnőtteknek -andragógia, vagy az újdonságnak számító, időseknek szóló -gerontológia és terápiás tevékenységek*) között ez a legjelentősebb különbség. Utóbbiak a nyitott és szabad gondolkodást, a művek inspirálta alkotás lehetőségét adják a látogatóknak, akik olyan emberré válhatnak, akik merik érteni, sőt, akár félreérteni a művészet nyelvét, diskurzusba lépni vele. Ezen ideális állapot elérésének eszköze a megfelelő vizuális nevelés, a tantermi oktatás kiegészítőjeként a rendszeres kiállításlátogatás és a múzeumi foglalkozásokon való részvétel.

2. ábra Művészetterápia hajléktalanokkal / Art therapy with homeless men
Forrása: <http://www.uszse.hu>

Hazánkban jelenleg nem ideális a vizuális nevelés, így gyenge a társadalom ilyen műveltsége. Ahogyan Bodóczy (2019) fogalmaz: a nem művészi pályára lépők vizuális nevelése szinte kimarad az iskolákban. A közoktatás heti 1-2 rajz- és vizuális kommunikáció órája szinte semmire sem elég. A hiányzó képzést jelzi, hogy egyre nagyobb igény mutatkozik *élményfestésre* (Pávilicz, 2019), *jobb*

agyféltekés rajzolásra (Bajczy, 2013) és 1-2 estés *rapid kurzusokra*. Bár rekreációs funkcióval bírnak, a hozzáadott érték megítélése problematikus.

Bodóczy (2019) nyomán kijelenthetjük, hogy a gyors-talpaló rajz kurzusok az iskolából hiányzó vizuális nevelést nem (*megfelelően*) pótolják, mert azok a giccsfestészet és a nem minőségi vizualitás kategóriájába; leegyszerűsítik, degradálják a művészet jelentőségét. A vizuális nevelés több olyan képességet fejleszt, ami mással nem pótolható: fejlődik a látott dolgok *lényegmegragadása*, az *arányérzék*, az *egyben látás képessége*, a *vizuális emlékezet*, a *térbeli tájékozódás*, a *vizuális logika*, sőt a *művek felé nyitottság attitűdje*.

A kiállítások, múzeumok, galériák látogatása az eredeti műalkotásokkal találkozást és értelmezési lehetőséget biztosít. A múzeumi foglalkozás lényege az interaktivitás és alkotás, a sokirányú értelmezés. Lord szerint a múzeumi tanulás informális, önkéntes környezetben szerzett transzformatív, affektív tapasztalat, melynek során új attitűdöket, meggyőződéseket vagy értékeket fejlesztünk ki (Szabó, 2017).

Fontos, hogy a látogatók **kortárs művekkel** is találkozzanak, hiszen a ma emberéhez közelebb állnak a jelen problémáira reflektáló alkotások, mint a régmúlt idők művei és üzenetei. A mai kiállításrendezői gyakorlatban egyre gyakrabban jelennek meg ezek is, segítve a befogadást, megértést, és vizuálisan is erőteljesebben hatnak a látogatókra. A múzeumi alkalmakon a cél valamiféle önálló alkotás, mely egyéni értelmezési, befogadási utat feltételez. Így a rekreációs funkció jelentős (Bodóczy, 2019).

Gyermekek múzeumban szaladgálása, kiabálása elleni indok főként a műtárgyvédelem és a többi látogató zavarása. Ám a londoni Tate Modern Múzeum kialakított nekik külön tereket. A bécsi Belvedere egyik interaktív foglalkozásán pedig mozgásos játékok is vannak, mint egy szobor testhelyzetéhez igazodó utánzó játék (Joó, 2015), a művészet nyelvét testbeszéddel kifejezve.

3. ábra Interaktív digitális rajz műhely a Tate Modern művészgalériában
Interactive digital Drawing Bar at the Tate Modern art gallery
Forrása: <https://www.tate.org.uk>

A felnőttek interaktív foglalkozásai hasonlóak, ám más a kommunikáció, azaz az érték közvetítés nyelve. Egy jó múzeumandragógiai alkalom is pozitív élményeket okozhat, mint az újdonság élmény, személyesség, fejlődő kreativitás, tematikus elő- és utóbeszélgetések, az audio-

guide vagy tárlatvezető ismerős és kitekintő jellegű információi, csoportfeladatok és játékok. A résztvevők összelményéhez hozzájárul a környezet, tartalom, kiegészítők (pl. digitális), impulzusok, a tárlatvezető személyisége, közvetlensége, művészeti irányú szaktudása (Dominek, 2017). Egy kínai, főiskolás diákokkal végzett kutatás kimutatta, hogy a mobil címke interakciókat segít elő, át-gondolt tanuláshoz vezet, hosszabbítja a látogatási időt (Chen et al, 2017).

Gerontológiai program pl. a múltidéző program (csoportos beszélgetés, hangfelvétel), multimédiás program (képzőművészet, zene, mozgás és írás), művészeti terápia, tárgyorientált (pl. orvosi), fotókon alapuló kreatív történetmesélés a kommunikációs képesség fejlesztésére, alkotások prezentációi (Smiraglia, 2016).

4. ábra Seniorok élményszerű látogatása a XI. Kortárs Képzőművészeti Kiállításon, Sukorón (2017)
Seniors' experienteful visiting at the 11th Contemporary Art Exhibition in Sukoró, Hungary (2017). Forrása: <https://www.feol.hu>

Következtetések

A művészeti rekreációs tevékenységek kikapcsoló hatásuk mellett olyan készségeket és kompetenciákat fejlesztenek, amelyek mással nem pótolhatók. Affektív és kognitív elemek is megjelennek és fejlődnek, mint például az emlékezet (egy bemutatott esemény, kép, épület, szobor stb. kapcsán korábbi iskolai tanulmányainkból), összehasonlító képesség (pl. más, hasonló vagy eltérő stílusú, műfajú művészeti alkotáshoz viszonyítva), logikai és rendszerező képesség (időben, térben elhelyezve az alkotásokat). Az élet minden területéhez sok élményt, lehetőséget adnak, melyek hosszú távon éreztetik hatásukat.

Irodalomjegyzék

- Bajcz, M. (2013) Kreativitás, mint rekreáció – avagy élet a jobb agyféltekés rajz-tanfolyam után. Recreation. 3. 2. 15–16.
- Beke, L. (2002, Főszerk.) Magyar művészet 1800-tól napjainkig. Corvina, Budapest
- Bodóczy, I. (2019) Élménypedagógia kontra élményfestés – helyzetkép. Új Művészet – melléklet. 29. 3. 6–14.
- Chen, G., Xin, Y., Chen, N-S. (2017) Informal learning in science museum: development and evaluation of a mobile exhibit label system with iBeacon technology. Educational Technology Research and Development. 65. 3. 719–741. DOI: 10.1007/s11423-016-9506-x
- Dominek, D. L. (2017) Élményalapú tárlatvezetés. In: Kurta, M., Veres, G., Verók, A. (Szerk.) Múzeumandragógia és közösségszolgálat. Eger–Budapest: EKE, Pulszky Társaság – MME, 22–36.
- Fritz, P. (2015) A szellemi rekreáció felosztása, rendszertani megközelítése. In: Fritz, P. (Szerk.) Szellemi rekreáció. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 17–20.
- Grudl–Turi, G. (2014) Tehát mi a művészet? Recreation. 4. 1. 14–16.
- Joó, J. (2015) Művészet és mozgás múzeumi dimenzióban. From: http://www.tani-tani.info/muveszet_es_mozgas
- Pávlicz, A. (2019) Fess Velem – Élményfestés. Recreation. 9. 3. 18–20.
- Sándor, Zs. (é. n.) A vizuális művészetek rendszerező áttekintése. Sárospatak: EKE PK Humán Tudományok Intézete From: http://www.ckhuman.uni-eger.hu/public/uploads/vizualis-muveszetek-rendszerezoo-attekintese_5842c783c42c4.pdf
- Smiraglia, C. (2016) Targeted Museum Programs for Older Adults: A Research and Program Review. Curator, the Museum Journal. 59. 1. 39–54. DOI: 10.1111/cura.12144
- Szabó, J. (2017) Múzeumi kultúrákötvetítés a muzeális intézményekben. In: Kurta, M., Veres, G., Verók, A. (Szerk.) Múzeumandragógia és közösségszolgálat. Eger–Budapest: EKE – Pulszky Társaság MME, 136–148.
- Tóta, J. (2010) Nagy történelmi korszakok stílusa, művészeti kincsei. Budapest: NSZFH

YOUTH CLUB

„A Hely” ifjúsági klub
Szeged, Lőcsei utca 9.

„A Hely” nevet viselő klub lehetőséget kínál olyan szolgáltatásokra, mint a konstruktív szabadidő-eltöltés, a szermentes életmód megtartása, valamint a személyes tanácsadás és foglalkozás.

A hirdetés támogatója Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata